

Voda

Krv zeme – voda. Krajina srdca, cievná sieť – koronárne až vlásočnice. Krvný obeh – kolobeh vody v prírode. Pramene, potoky, rieky – paralela či podobnosť?

Hladina stúpa a klesá. Voda si cestu nájde. Popri vode, vo vode a po vode si našli cesty aj živé organizmy. Voda mení, tvaruje a prenáša horniny, prináša organické a minerálne živiny. Tam, kde sa mení sila prúdu, mení sa vysokohorská rieka na nízinnú. Opakovanými záplavami s nasledujúcim ustálením sa vytvorili hrubé vrstvy štrku a piesku. Držia v sebe vodu, v ktorej sa priplavili. Rieka tvorí nové ramená, prekladá koryto. Nové prúdy strhávajú aj opúšťajú. Opustené ramená majú vody teplejšie a pokojnejšie. Bujne sa naplňajú životom rastlín a živočíchov – až sa vyplnia, zazemnia. Z vtáčej perspektívy rozoznať tmavú farbu meandrov na oráčinách. Vidieť, ako rieka vege-

tačne písala svoj životopis, ako sa rozpisala vo vnútrozemí. Iba málo riek na svete má vnútrozemskú deltu.

Veľké čepele listov lekiem na hladine stojatých vôd vyzývajú k pokračovaniu za fontánami voskovo bielych a žltých kvetov. Listy šípkovky vodnej svojím tvarom pripomínajú okamih výskoku z vody, preletu, identifikačný prvok biodiverzity. Dážď šuchotavo sprýchne v trstí. V hustom poraste na pobreží kvitnú kosatce – *Iris pseudacorus*.

Po kom majú tieto orchidey severtu svoje rodové mená? Mytologická Iris – dcéra morského boha, bohyňa dúhy spájajúcej nebo so zemou. Jej pripadla úloha posla bohov. Umelci ju zobrazovali s berlou a džbánom, v ktorom prinášala oblakom vodu. Na obrazoch prebúdzajú nymfy – bezstarostné bohyne, ktoré sa zabávali spevom a tancom a boli k ľuďom priateľské. Najády – vodné nymfy, dryády – lesné nymfy a oreády – horské nymfy sa našli v rodových a druhových menách mnohých rastlín a živočíchov: *Najas minor*, *Dryas octopetala*, *Ranunculus oreophilus*...

To, čo nie je myslené a cítené, akoby ani nebolo, akoby nikam nepatrilo, alebo patrilo do neznámeho, nepoznaného. Mýtická realita spája duchovné aj reálne. Pomenovanie nesie v sebe objasňovanie, porovnanie, triedenie, definovanie, poznanie. V pomenovaní je vždy niečo isté, jasné i tajomné, skryté, niečo očakávané alebo aj neočakávané, o to viac prekvapivé.

Lužný les vrbovo-topoľový. Korene vrastajú do zeme, koruny do oblohy. Záverečné štádium vývoja. Prirodzený vegetačný potenciál v povodiach veľkých riek. Trvalý v rokoch, bohatý na druhy, stály vo floristickom zložení. Má však podmienky! Ak nie sú splnené, nie je ani trvalý, ani stály. Tých podmienok nie je málo, ale tri sú rozhodujúce:

1. veľa vody s vysokou hladinou v podzemí,
2. nie hocakej, ale prúdiacej, chladnej a okysličenej,
3. viacdnové periodické záplavy vo vegetačnom období.

Stromy stoja po kolená vo vode, raz i dva razy do roka. Často v dňoch, keď je najteplejšie.

Na starej terase, vysokom pobreží, slnko svieti zhora i zdola. Opiera sa. Odráža od hladín. Dobré miesto, najteplejšie a najsvetlejšie, s nadhľadom aj výhľadom. Vzbudzuje pocit priestoru, panoramatický v krajine, hlboký v čase. Krajina vonia oblohou, obloha oblakmi a oblaky vodou. Cítiť protisvetlo i protitmu. Bez časovej tiesne s vnútornou sústredenosťou dovidieť na seba, na ľudí, praľudí, praživot, pralásku, pramene, pralesy...

Smäd po vode je absolútny. Je väčší ako hlad po čomkoľvek. Piesok pri vode je pláž, piesok bez vody je púšť, piesok s vodou je oáza.

Vidieť som, ako tvárou preteká slnečná rieka. Vo výraze sa perlia pereje. Na hladinu som kládol rozpalené oči. V okamihu dovideli na dno. Na štrkovej a pieskovej pláži sa vyťahovali zo zeme klíčence vrč

a topoľov – embryo budúceho lužného lesa. Je to ako pôsobivá hra na hudobnom nástroji, ako keď hrá Paco de Lucia na klasickej španielskej gitare. Hráč a hudobný nástroj sú jeden celok, hudbou vyjadrujú seba. Žiada sa pohrúžiť do rieky, splynúť s jej vodami.

Uprostred jesene, keď vody opadnú, nízke slnko dáva lesk tmavým blatám na jazere. Pod modrou oblohou zaduje severný vietor. Z vysvietených stromov ševlivo sprýchne svetlo. Počúť listopad. Odhalia sa opustené hniezda.

Voda – univerzálne rozpúšťadlo

– aj slaná, aj trpká. Niekedy sa nedá piť. Niekedy nemôžem, inokedy nechcem. Spája protirečivé, približuje vzdialené. Úplne pri mne, na perách, na líci, vo vlasoch, na dlani, vše zahalená hmlami, s hladinou istoty, obohnaná obavami, oslepujúca a tmavnúca, osviežujúca, chladíca a zimomravá v plynnom, kvapalnom a v pevnom skupenstve. Voda ako živel, ako zdroj, ako symbol – bez nej niet zelených farieb nádeje.

Štefan Maglocký

Premýšľajme s Josefom Vavrouškom

“... Co mně k Tobě vlastně v prvních chvílích přitahovalo, byla Tvá vřelost a vlídnost. Vlídnost k lidem, dětem, úcta ke každému tvoru, k rostlině, k práci lidských rukou i k dílu přírody. A odvaha. Odvaha říkat a dělat v každé době to, co vycházelo z Tvého přesvědčení. A nezištnost, nesobeckost, velkorysost. A také tvrdohlavost. Stál jsi si vždy, bez ohledu na potíže, za svým názorem...”

Tieto slová napísala pani Eva Vavroušková svojmu manželovi v liste, ktorý si už, žiaľ, nemohol prečítať, lebo odišiel aj s dcérou Petrou na dlhú cestu bez možnosti návratu. Napísala ho ako spomienku na ich spoločný život v deň, keď dostala od Jana Kellera rukopis knihy *Premýšlení s Josefem Vavrouškom*.

Kniha má výstižný názov. Autor nielenže do nej zaradil tie Vavrouškove myšlienky, na ktoré on sám kládol najväčší dôraz, ale týmito bril(i)antnými myšlienkami, ako zlatnícky majster drahými kameňmi, vyšperkoval vlastné premýšľanie. Čitateľ pritom môže ľahko

a zreteľne v texte rozlíšiť autentické Vavrouškove myšlienky, od voľnejšie tlmočených, ako aj od úvah a komentárov J. Kellera.

Jadrom knihy je Vavrouškova analýza hodnotových orientácií modernej spoločnosti (3. kapitola), jeho projekt ekologickej spolupráce v rámci Európy (8. kapitola) a návrh na reštrukturalizáciu OSN, ktorý predložil na konferencii v Riu r. 1992 (9. kapitola).

Publikácia má 11 kapitol, ktoré zjednocuje pojem (problém) *trvalo udržateľný spôsob života*. Jeho ekvivalentmi v knihe sú termíny *trvalo udržateľný život* a *trvalo udržateľná*

spoločnosť. Pojem trvalá udržateľnosť je alternatívou k súčasným neudržateľným (z hľadiska deštrukcie životného prostredia v planetárnej mierke) trendom vývoja modernej spoločnosti. Robí ho to aktuálnym, prijímaným i odmietaným, vyvolávajúcim diskusie a polemiky, ale často i obchádzaným mlčaním. Má svojich zástancov a rozvíjateľov, ale aj odporcov a kritikov.

J. Keller myšlienky trvalo udržateľného spôsobu života nielen prezentuje, ale i obhajuje, obohacuje a rozvíja, najmä v ekonomických a politických súvislostiach. Je to možné aj preto, že trvalo udržateľný život (či spoločnosť) nie je žiadna dogma, nie je to konštrukt akejsi ideálnej spoločnosti či prísľub budúcej prosperity, ba nie je to ani vidina veľkého dobra, ktoré nás kdesi čaká. Je to obyčajné varovanie, že dnešné smerovanie ľudskej spoločnosti dlhodobo udržateľné nie je a zároveň je to odporúčanie orientovať sa na dlhodobý časový horizont, úctu k životu a neživej prírode, a hľadať rovnováhu medzi myšlienkami humanizmu a orientáciou na zachovanie prírody. Usilovať sa o harmóniu vzťahov medzi človekom a prírodou na základe zodpovednosti voči budúcim generáciám.

Udržateľnosť nemožno pre budúce generácie vysnívať. Je to celkom prozaická výzva na odmietanie všetkého, čo podľa nášho názoru a vlastnej skúsenosti udržateľné nie je. Josef Vavroušek prijal túto výzvu ako teoretický a praktický problém (zmyslu) svojho života. A Jan Keller citlivo reflektuje logiku jeho riešenia. Za východisko pokladá Vavrouškovo hlboké znepokojenie aktuálnym stavom a perspektívami vývoja na Zemi, jeho starosť o osudy ľudstva a uvedomenie si rizík bezstarostnosti a optimizmu z budúcnosti. Identifikuje neudržateľné trendy vývoja s vysokou a stále rastúcou spotrebou (najmä štátov Severu), spojenou s in-